

Az ajánlattevők versenytárgyaláson való összejátszása, és annak gyanút keltő jelei

Dr. Nagy Márta, Dr. Morvay Katalin, Gazdasági Versenyhivatal

A piaccgazdaságban a versenyztetés (ajánlattételi felhívás, pályázat stb.) a közpénzből gazdálkodó szervezetek jelentős értékét képviselő beszerzéseinek vagy kiadott megbízásainak leggyakrabban – s általában kötelező jelleggel – alkalmazott eszköze. Nyilvánvaló célja az, hogy az igénynek leginkább megfelelő formában, minőségben, illetve a relatíve legjobb vagy az abszolút legolcsóbb áron lehessen hozzájutni a kersett termékhez (legyen az bármilyen áru, beruházás, vagy éppen szolgáltatás). Alábbiakban közreadjuk a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) e témával foglalkozó összefoglalóját, amely remélhetőleg segíti a közbeszerzés nehéz és felelősségteljes munkáját végző kollégák és a beszerzést koordináló szakemberek munkáját. Az összefoglaló ismerteti a jogi és közgazdasági hátteret, felhívja a figyelmet néhány gyakrabban előforduló, tipikusnak mondható jelre, amelyből felismerhető az ajánlattevők közötti összejátszás, illetve ez miként jelezhető a versenykorlátozó kartellek felderítése érdekében a GVH felé. Az egészségügyi beszerzések nagy volumene miatt ezek ismeretére mindenképpen szüksége van az intézményi menedzsmenteknek is.

JOGI HÁTTER

A közpénzből történő beszerzés módját hazánkban a közbeszerzési törvény (Kbt.) szabályozza [1]. A Kbt. rendelkezéseinek túlnyomó többsége a beszerző szervezet, illetve a közbeszerzést bonyolító személy tevékenységét, magatartását regulálja, konkrétan leírja számára a kötelezően betartandó eljárási szabályokat. Teszi ezt annak érdekében, hogy a közpénz elköltése a legtakarékosabban és a nyilvánosság által jól ellenőrizhető módon, a piacon folyó tisztességes verseny fenntartásával történjék. A Kbt. rendelkezéseiből szükségszerűen következik, hogy az ajánlattevésre kötelező szabályok megsértését főleg a közbeszerzési piac keresleti oldalát megtestesítő szervezet, vagy személy követheti el, így a Közbeszerzési Döntőbizottság előtt folyó jogorvoslati eljárások túlnyomó többségét ellenük kezdeményezik és csak elvétve indul eljárás az ajánlattevőkkel szemben.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a közbeszerzési piac kínálati oldalán megjelenő ajánlattevők versenytárgyalással kapcsolatos magatartása ne lenne keretek közé szorítva. Az ajánlattevőkre is vonatkozik a Kbt. néhány rendelkezése, a vállalkozások általános piaci magatartását (így a közbeszerzési piacon tanúsított magatartását is) a magyar, valamint a közösségi versenyjogi rendelkezések szabályozzák.

A magyar és a közösségi versenyszabályok vonatkozó rendelkezései a versenyztetés szabályairól:

- A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (versenytörvény) 7. §-a a versenyztetés tisztaságának megsértéséről egy általánosan, minden érdekelt félre érvényes tilalmi szabályt fogalmaz meg olyan esetekre, amelyekre egyébként semmilyen külön törvényi szabályozás (pl. a közbeszerzési vagy koncessziós törvény) nem vonatkozik. Az ilyen jogsértések esetén kizárólag bíróság járhat el.
- A versenytörvény 11. §-a és az EK Szerződés 81. cikke tilalmazza a vállalkozások közötti olyan megállapodást és összehangolt magatartást, amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet ki. A versenytársak – adott esetben a versenytárgyaláson résztvevő ajánlattevők – feltételezhető versenykorlátozó megállapodása esetén a GVH-hoz lehet fordulni, amely mind a közösségi, mind a magyar versenyszabályok érvényre juttatására hatáskörrel rendelkezik.

A közbeszerzési eljárásokban létrehozott kartelleket az uniós és a magyar versenyjog azért minősíti különösen súlyos jogsértésnek, mert a versenykorlátozó megállapodás eredményeként létrejött magasabb számlát végső soron az adófizetők térítik meg, tekintettel arra, hogy közpénzekről van szó.

Emiatt társul 2005. szeptember 1-je óta büntetőjogi szankció is a közpénzekből megvalósuló beszerzések kapcsán tanúsított ajánlattevői összejátszásokhoz. A magyar Büntető Törvénykönyv (Btk.) büntetni rendeli azt, aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében az árak (díjak), illetőleg egyéb szerződési feltételek rögzítésére, illetve a piac felosztására irányuló megállapodást köt, vagy más összehangolt magatartást tanúsít, és ezzel a versenyt korlátozza. Büncselekményt valósít meg az is, aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében a vállalkozások társadalmi szervezete, a köztisztület, az egyesülés és más hasonló szervezet olyan döntésének a meghozatalában vesz részt, amely a versenyt korlátozza. Ugyanakkor a Btk. azt is kimondja, hogy a fentiek miatt nem büntethető az elkövető, ha a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak (pl. GVH, Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, Közbeszerzési Döntőbizottság, rendőrség) bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

KÖZGAZDASÁGI HÁTTÉR

Miért is tilalmazza versenyjog az ajánlattevők között megvalósuló összejátszásokat? A versenytárgyaláson ajánlatot tevő vállalkozások az adott piacon egymás potenciális versenytársai. Nyílt eljárásra irányuló ajánlattételi felhívás esetén tényleges verseny akkor érvényesül a versenytársak között, ha mindegyik vállalkozás saját gazdasági és műszaki feltételeihez igazodva önállóan, versenytársaitól függetlenül teszi meg ajánlatát. Az egyidejűséget a közbeszerzési törvény szabályai biztosítják (gondoljunk a közzététel menetére, az ajánlatkérési idő biztosítására, a párhuzamos értesítések kötelezettségére vagy a boríték-bontás szabályaira), viszont az ajánlatok egymástól független elkészítését semmilyen jogszabály nem képes garantálni. Márpedig, ha az ajánlattevők ismerik egymást, bizonyos piaci körülmények között nagy a kísértés az ajánlatok megbeszélésére és gyakran a kísértésnek engedve meg is kísérlük az ár és a profit csökkenését kikényszerítő piaci verseny korlátozását, ami egyértelműen a versenyár feletti árszint tartósítását idézi elő. Az áregyeztetés gyakran párosul az adott közbeszerzési piac egymás között történő időbeli vagy földrajzi felosztásával is. A piaci szereplők bármiféle formális vagy informális megegyezését a közöttük levő szoros és rendszeres, a stratégiai döntésekhez elengedhetetlen információk cseréje kíséri, ami még megegyezés nélkül is előidézhetheti a piaci szereplők összehangolt magatartását. A külföldi szakirodalmi források az ajánlattevői összejátszás árfelhajtó hatását átlagosan 10%-ra, de esetenként akár 30%-ot is elérőnek becsülik (ez például egy 100 milliárd Ft-os autópálya-építési közbeszerzésnél akár 30 milliárd Ft is lehet). A kartell általában hosszú távra szerveződik, káros hatása ezért tartós: az adófizetők pénzéből kevesebb jószágot lehet megvásárolni (kevesebb járda, út, sportpálya, óvoda épül, relatíve silányabb műszereket szerznek be a kórházak stb.), a piaci struktúra megmerevedik, mivel a kartell az új piacra lépők elé korlátokat állít, gátolja az innovációt és végső soron rontja a nemzetgazdaság versenyképességét.

A versenytársak versenykorlátozó megállapodásai elsősorban azokon a piacokon gyakoriak, ahol

- viszonylag kisszámú piaci szereplő van (néhány vállalkozással könnyebb az érdekek egyeztetése, technikai-igazgatólag kivitelezhetőbb a megállapodás nyélbeütése),
- az érintett termék homogén, helyettesíthetősége igen korlátozott vagy egyáltalán nem lehetséges, technikai, technológiai, minőségi variánsai szűkösek,
- új piaci szereplő megjelenésének igen kicsi a valószínűsége, például azért, mert a piacra lépés jelentős beruházást igényel,
- az ágazatban működő aktív érdekképviselő megteremti a versenytársak találkozóinak, az információcserének a kereteit.

A termékpiacról szólva ilyenek az egyes élelmiszeripari alapanyagok (pl. a cukor, a kávé) vagy a beruházási javak területén az útépités, a csatornaépítés. A külföldi tapasztala-

latok azt mutatják, hogy egyes időszakokban, amikor tömeges, szinte kampányszerű közműépítések vagy egyéb típus-építkezések folynak, nagyobb méretű, sok vállalkozásból álló kartell szerveződések is előfordulhatnak, mivel nagy biztonsággal előre látható a folyamat, mindenki részesülhet a megnövekedett „tortából”, csak türelmesen ki kell várni, nem érdemes öldöklő versenyben egymást lehetlenné tenni.

Az együttműködésben részes felek – bár verseny lehetne a piacon – úgy viselkednek, illetve olyan piaci körülményeket hoznak létre, mintha erőfölényes helyzetben levő vállalkozást alkotnának. Ez konkrétan azt jelenti, hogy piaci magatartásuk kialakításánál nem kell figyelembe venniük a piaci körülményeket, hiszen versenykorlátozó megállapodásukkal kiiktatták ezeket a tényezőket.

A hazai közbeszerzési piac kartell szerveződés szempontjából veszélyeztetett területei tehát elsősorban az útépités, a hídépítés, a szennyvízelvezető csatorna-hálózatok és a szennyvíztisztító művek építése, a rekonstrukciós munkálatok, az informatikai beszerzések, a sportlétesítmények, stadionok kivitelezése és az ezekhez kapcsolódó tervezési tevékenységek. A felsorolás nem teljes és nem zárja ki azt a lehetőséget sem, hogy egyszerű, gyakran ismétlődő, folyamatos, tömeges méretű szolgáltatások (pl. takarítás, őrző-védő szolgáltatások) megrendelésének területén ne fordulhatna elő versenykorlátozó megállapodás.

HOGYAN ÉS MIRE SZERVEZŐDNEK A KARTELEK?

A vállalatok közötti legártatlanabbnak tűnő összehangolt magatartásnak számít versenyjogilag az **információs kartell**. Ilyen esetben az ajánlattételi felhívás megjelenése után a piaci szereplők kölcsönösen tájékoztatják egymást indulási szándékaikról, igyekeznek kipuhatolni azt, hogy a versenytársak mennyiben érdekeltek – vagy esetleg ráutaltak – a megrendelés elnyerésében, kapacitásaik mennyire vannak lekötve stb., így igyekezték az árversenyben elfoglalt helyüket beazonosítani. Ha egy piaci szereplő összegyűjtött információi alapján úgy látja, hogy versenytársai tele vannak munkával és nem létkérdés számukra a szóban forgó megrendelés elnyerése, számíthat arra, hogy nem fognak alacsony árral előállni, vagy a kivitelezési határidőre nem képesek kedvező feltételeket ajánlani, így ő is lafizhat a legszigorúbb, legfeszítettebb tervén. Az előkészítés fázisában folytatott információcsere azért tilos, mert az ajánlat elkészítésének függetlenségét csorbítja, és ezért versenytorzító hatású. Az információs kartellre más kísérő jelenség híján rendkívül nehéz rájönni, többnyire csak akkor derül rá fény, amikor valódi, formális áregyeztetés gyanújával indított versenyfelügyeleti eljárásban vizsgálat folyik.

Az információs kartell továbbfejlesztett változata a **szíveségi kartell**, amikor a nyereségben kevésbé érdekelt vállalkozás megteszi a másikkal azt a szívességet, hogy színlelt ajánlatot tesz, például úgy, hogy nyilvánvalóan értékelhetetlen ajánlatot ad be, vagy „véletlenül” késve érkezik a

tenderbontásra, amikor már lejárt az ajánlattételi határidő és nem lehet befogadni az újonnan jött pályázati anyagot.

Ennek ellentette is előfordulhat az ún. **ajánlat-elfojtás** esetében, amikor a vállalatok egymás közül kiválasztják azokat, akik ezúttal nem adnak be ajánlatot vagy esetleg visszavonják a már benyújtott ajánlatukat. Ez a piacfelosztó kartell legegyszerűbb formája.

A fenti magatartások azért különösen károsak, mert dezinformálják, félrevezetik az ajánlatkérőket a piac valós állapotát illetően, és ezáltal torzítják, meghamisítják a piaci versenyt.

Tipikus versenyellenes megállapodás az **ajánlattevők áregyeztetése**: ennek keretében konkrét megállapodás születik arra nézve, hogy ki milyen árajánlatot tesz, tehát az ajánlattevők maguk között előre eldöntik, ki viszi el a megrendelést.

Árkartell szervezésére szinte minden esetben mód nyílik, ha az ár az egyetlen döntési kritérium, de nem kizárt akkor sem, ha több döntési szempont van és a kiválasztás módszere objektíven behatárolt. A részletekbe menő szabályozás paradoxona az, hogy a szabályozás következtében átláthatóvá vált piac nemcsak a döntés ellenőrizhetőségének kedvéért, hanem a kartell szervező ajánlattevőknek is. Áregyeztetésről árulkodik például az olyan eset, amelyben egyetlen, a reálshoz közeli árajánlat van és az összes többi irreálisan, elfogadhatatlanul magas.

Az áregyeztetés és a piacfelosztás keresztezése az ún. **körbenyeréses rendszer** kialakítása („bid rigging”), amikor a viszonylag szűk (földrajzi) piacon a nyertes szerepköre körbe forog, tehát a versenytársak abban állapodnak meg, hogy a megismétlődő vagy a földrajzilag elkülönülő pályázatok során mindig más és más nyer. E módszer árulkodó jele lehet az a tény, hogy az előzőleg reális ajánlatot adó szereplők most hirtelen szinte egységesen megemelik áraikat, és ily módon egyetlen értékelhető ajánlat marad, mely egy kicsit mindig magasabb, mint a megelőző időszakban, de még elfogadható, ezért az ajánlatkérő kénytelen eredményesnek nyilvánítani az eljárást és nyertesnek kikiáltani az értékelhető ajánlatot beadó vállalkozást. A körbenyeréses szisztéma tipikusan és leggyakrabban a párhuzamosan meghirdetett közbeszerzések területén jelenik meg, ahol mindig megfigyelhető, hogy érdekes módon mindegyik piaci szereplő nyer egy kis szeletet a megbízásból, ami már önmagában gyanút kelthet.

Az időben folyamatosan egymást követő pályázatokon résztvevők szisztematikus összejárását csak több pályázat kimenetelének megfigyelésével lehet felgöngyöltetni, ezért különösen ebben az esetben jut kitüntetett szerep a döntést előkészítő közbeszerzőnek: a jogsértést neki kell észrevennie, elsősorban ő lehet az, aki – helyzetéből adódóan – felfigyelhet a kartell működésére. Minden esetben igaz, hogy a közbeszerzési pályázatokat kiíró és a nyertes kiválasztását megelőző elemző munkát végző munkatársak vannak a legjobb helyzetben az esetleges összejárás gyanújának a megfogalmazására, tehát ők azok, akik jelezhetik ezt a GVH felé.

AZ AJÁNLATTEVŐK ÖSSZEJÁTSZÁSÁNAK KÖZBESZERZŐ ÁLTAL ÉRZÉKELHETŐ, FIGYELMEZTETŐ JELEI

- az egyik pályázó saját pályázatával egy versenytársának pályázatát is benyújtja;
- a versenytársak ajánlatai azonos hibákat (betűhibák, számítási hibák) tartalmaznak;
- az ajánlatok formája, külalakja hasonló;
- ugyanazok a kellékek, mellékletek, igazolások hiányoznak;
- információ arról, hogy az ajánlattevők találkoztak, vagy tárgyalást folytattak az ajánlattétel kidolgozásának időszakában;
- az egyik ajánlattevő bizonyos ismereteket árul el tenderbontás előtt versenytársa pályázatáról;
- egyes ajánlattevők teljesen egyforma, részleteiben is azonos árakat jelölnek meg;
- számottevő különbség van a legalacsonyabb ár és a többi árajánlat között;
- egy új szállító az eddigi árstruktúrától teljesen eltérő árajánlatot tesz és a többiek árajánlata is ehhez igazodik;
- a pályázati kimutatások szerint a nyertes rendszerint ugyanaz a cég, a versenytársak alvállalkozói minőségben részt kapnak a projekt kivitelezésében;
- a versenytársak egymást jelölik meg alvállalkozói minőségben (ez a magatartás a Kbt. szerint tilos);
- az ajánlatkérő tudomására jut, hogy csak egyetlen pályázó lépett kapcsolatba azokkal a beszállítókkal, amelyek árai feltétlenül szükségesek voltak az ajánlat kidolgozásához. Ebben az esetben, vagy információcsere van a versenytársak között, vagy ajánlatelfojtásról van szó, esetleg több színlelt ajánlat érkezik, a műszaki dokumentációt sok piaci szereplő igényli, majd csak egyetlen értékelhető ajánlat érkezik;
- egy eredményes közbeszerzési eljárás után a nyertesnek kihirdetett ajánlattevő eláll a szerződéskötéstől – annak ellenére, hogy így az ajánlati biztosítékot elveszíti – és ezáltal arra kényszeríti az ajánlatkérőt, hogy a soron következő ajánlattevővel kössön szerződést. Ez a jelenség különösen abban az esetben fordul elő, ha nem az ár az egyetlen vagy a legfontosabb döntési kritérium, ezért a versenytársak nem tudják egyértelműen előre kiszámítani, hogyan fog dönteni az ajánlatkérő. Ilyenkor a kartellező ajánlattevők egymástól alig eltérő árajánlatokat tesznek. Ezt követően, ha nem az általuk kiválasztott nyer, addig lépnek vissza, amíg a kijelölt versenytárs következik a sorban;
- a helyi vállalkozás árajánlata ugyanakkora szállítási költséget tartalmaz, mint a messzebről beszállítóké;
- az ajánlattevők az iparági árjegyzékre hivatkozva magyarázzák, indokolják áraikat.

A felsoroláshoz két megjegyzés kívánkozik: egyrészt a lista nem teljes, másrészt bármilyen árulkodó jel csak a kartell gyanú felkeltését, ennek nyomán a GVH-nak való bejelentést alapozza meg, azaz még nem tekinthető bizo-

nyítéknak. Az ajánlattevők közötti kartellszerveződést, vagy összehangolt magatartást a GVH vizsgálatának kell felderítenie.

NÉHÁNY INFORMÁCIÓ A VERSENYFELÜGYELETI ELJÁRÁSRÓL

A GVH kartellgyanú esetén hivatalból versenyfelügyeleti eljárást indít. A versenyjogellenes magatartás gyanúját a GVH saját piacfigyelő tevékenysége során maga is észlelheti, de panasz, vagy bejelentés benyújtásával bárki, aki jogsértő összejátszást valószínűsít egy pályázat kapcsán, felhívhatja arra a hivatal figyelmét. A bejelentéshez a hivatal honlapján [3] közzétett, illetve az ügyfélszolgálaton elérhető bejelentési űrlap használandó, míg panaszként formai követelmények nélkül, egyszerű levélben is jelezhető a gyanú. A bejelentő (panaszos) anonimitását a GVH biztosítja.

Az ajánlattevők összejátszására vonatkozó gyanú bejelentése **nem akadályozza a közbeszerzési eljárás lefolytatását**. A bejelentés (panasz) utólag is benyújtható, a Közbeszerzési Döntőbizottság előtti eljárás kezdeményezésével ellentétben a GVH-hoz történő bejelentésnek nincs jogvesztő határideje.

A bejelentésből nyert információk alapján a GVH Kartell Csoportja felveszi a kapcsolatot a bejelentést, vagy a panaszt tevővel, rendszerint további, kiegészítő információk gyűjtése érdekében. Az előkészítő fázis célja a jogsértés valószínűsítése, a versenyfelügyeleti eljárás elindításáról való döntés előkészítése.

A versenyfelügyeleti eljárásban a GVH vizsgáló csoportja számos hatékony eszközt alkalmazhat a tények felderítéséhez a feltételezett jogsértés bizonyítása érdekében. Így – többek között – iratokat kérhet be és személyeket hallgathat meg. Ezenkívül a GVH-nak, hasonlóan az Európai Bizottsághoz, előzetes bírósági engedély birtokában lehetősége van versenyjogi jogsértés gyanúja esetén az adott cég hivatali helyiségeit és járműveit átkutatni, sőt akár a vállalkozás munkatársainak otthonát, illetve autóját is előzetes értesítés nélküli helyszíni kutatásnak vetheti alá. Ezenkívül a versenytörvény konkrétan felhatalmazza a GVH-t a helyszíni szemle során a vállalkozás adathordozójáról ún. fizikai tükörmásolat készítésére. Ennek keretében a vizsgálók pontos másolatot készítenek a számítógép jelenlegi, sőt törölt adatairól is – mindezt anélkül, hogy elmozdítanák azt helyéről. Az így rögzített adatok bizonyítékként használhatóak fel a vállalkozás elleni eljárásban, ugyanis a fizikai tükörmásolat kódja hitelt érdemlően tanúsítja, hogy a másolt adatok megegyeznek az eredetivel.

A vizsgálati szakasz lezárásaként a vizsgáló elkészíti a vizsgálati jelentést a GVH Versenytanácsa részére. A GVH Versenytanácsa általában tárgyaláson hozza meg határozatát, amellyel lezárul a versenyfelügyeleti eljárás közigazgatási szakasza. A Versenytanács határozatában – a bizonyítékok ismeretében – megállapíthatja a jogsértést, megtilthatja a jogsértő magatartás folytatását és a versenykorláto-

zó magatartás súlyát és hatását mérlegelve bírságot szabhat ki, amelynek felső határa azon vállalkozáscsoport előző évi nettó árbevételének 10%-a, amelyhez az adott vállalkozás tartozik (a GVH Versenytanácsa eddigi joggyakorlatában a legmagasabb bírságot 2004. nyarán hozott határozatában szabta ki, kötelezve öt autópálya-építő vállalkozást összesen több mint 7 milliárd Ft versenyfelügyeleti bírság megfizetésére). A GVH határozatát az érdekelt felek bíróságon megtámadhatják. Az 1. táblázat mutatja a GVH Kartell Csoportja által indított eljárások főbb jellemzői.

Év	Induló ügyek száma	Folyamatban lévő ügyek száma	Lezárt ügyek száma	Jogsértés megállapításával zárult ügyek száma	Kiszabott bírság (Ft)
2001	1 [5]	0	1	0	-
2002	2 [6]	0	2	2	543 000 000
2003	5 [7]	0	5	2	7 633 000 000
2004	7 [8]	0	7	5	4 152 200 000
2005	3 [9]	1	2	2	34 400 000
2006	8 [10]	7	1	1	29 200 000
Összesen	26	8	18	12	12 391 800 000

A lezárt ügyekben hozott versenytanácsi határozatok elérhetőek a GVH honlapján (www.gvh.hu, a Határozatok menüpont alatt, lásd irodalom).

1. táblázat
A GVH előtt 2001. február 1. [4] és 2006. október 1. között, az ajánlattevők közbeszerzési eljárásokban történő összejátszásának vizsgálatára indult ügyek adatai

A versenytörvénybe ütköző magatartásoknak nem csak versenyjogi következményei lehetnek. A legsúlyosabb versenykorlátozó praktikanak minősülő kartellek jelentős részét kitevő ajánlattevői összejátszásokat a Kbt. is szankcionálja. A Kbt. rendelkezései értelmében az ajánlatkérő az ajánlati felhívásban előírhatja, hogy az eljárásban nem lehet ajánlattevő, vagy a közbeszerzés értékének tíz százalékát meghaladó mértékben igénybe venni kívánt alvállalkozó, aki a hazai vagy a közösségi kartellszabályokba ütköző – öt évnél nem régebben meghozott – jogerős és végrehajtható versenyfelügyeleti határozatban, vagy a versenyfelügyeleti határozat bírósági felülvizsgálata esetén a bíróság jogerős és végrehajtható határozatában megállapított és bírsággal sújtott jogszabálysértést követett el versenyztetési eljárás során; illetőleg ha az ajánlattevő ilyen jogszabálysértését más versenyhatóság, vagy bíróság – öt évnél nem régebben – jogerősen megállapította, és egyúttal bírságot szabott ki. Lényeges hangsúlyozni, hogy azokat a kartellező vállalkozásokat nem érinti hátrányosan e korlátozás, amelyek ugyan részt vettek egy közbeszerzési kartellben, de utóbb azt a GVH-nál az engedékenységi politika keretében elismerték és megfelelő bizonyítékokat szolgáltatottak jogsértésükre vonatkozóan. A közbeszerzési törvény módosított bekezdése ugyanis csak a megbírságolt vállalkozásokra alkalmazható. Aki viszont elsőként fordul megbánást tanúsítva a versenyhatósághoz és az eljárás során teljes mértékben együttműködik, az a GVH engedékenységi közleménye értelmében teljes bírságelengedésben részesül.

Lehetőség van továbbá arra is, hogy aki a kartell-megállapodás miatt sérelmet (például kárt) szenvedett, bíróság előtt érvényesítse igényét. A kártérítés mellett polgári per-

ben kényszeríthetők ki a versenyjogi szabályokba ütköző, s ennek folytán semmis szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményei is (pl. eredeti állapot helyreállítása a jogviszony „felszámolásával”, elszámolás a felek között).

A GVH ENGEDÉKENYSÉGI POLITIKÁJA

Magyarázatot kíván a GVH – az Európai Bizottsághoz hasonlóan – bevezetett engedékenységi politikája, amelynek keretében bírságelengedésben, illetve bírságcsökkentésben részesülhetnek a versenyhatósággal együttműködő vállalkozások.

Az engedékenységi politika alapját az képezi, hogy a titkos megállapodásoknak lehetnek olyan résztvevői, akik készek lennének részvételüket megszüntetni és a kartell létezéséről, működéséről a GVH-nak információkat szolgáltatni, ha nem tartanának a tevékenységük miatt rájuk váró versenyfelügyeleti szankcióktól. A versenykorlátozó megállapodásban részt vevő vállalkozásoknak a hatósággal való együttműködését a bírság teljes elengedésével, vagy annak mérséklésével honorálja a GVH.

Egy kartellben részt vevő vállalkozással szemben kiszabható bírság teljes összegét a GVH akkor engedi el, ha az engedékenységi kérelmet benyújtó vállalkozás a GVH előtt még nem ismert kartellről elsőként szolgáltat olyan információkat és bizonyítékokat, amelyek alapján a vizsgálat megindítható. Akkor is bírságelengedésben részesül a vál-

lalkozás, ha a GVH által már megindított eljárásban elsőként szolgáltat olyan új bizonyítékokat és információkat, amelyek alapján a jogsértés megállapítható, feltéve, hogy a benyújtás időpontjában a GVH még nem rendelkezett elegendő bizonyítékkal a jogsértés megállapításához.

Bírságcsökkentésben akkor részesülhet egy vállalkozás, ha ugyan nem elsőként szolgáltatott döntő bizonyítékot a GVH részére, azonban olyan bizonyítékot nyújt be, amely egyértelműen többletértékű a már a GVH birtokában lévő bizonyítékokhoz képest.

KÖVETKEZTETÉSEK

A versenytársak közötti versenytárgyalás alkalmával történő összejátszás – mivel mindig áregyeztetési és/vagy piacfelosztási célzatú tudatos versenyellenes magatartás – olyan súlyos versenyjogi sérelemnek minősül, amely minden körülmények között jogellenes. A súlyos versenyjogi jogsértések hatékony felderítése és visszaszorítása közérdek. Ehhez a munkához nélkülözhetetlen segítségét nyújthatnak a közbeszerzésekben résztvevő ajánlatkérők. Egyértelmű ugyanis, hogy a GVH ezen a területen döntően csak az ettől a körtől érkező bejelentések és információk alapján tud eljárást indítani a jogsértés feltárása és szankcionálása céljából. Erre kéri minden érintett együttműködését az ajánlattevők összejátszásának bármilyen jelének észlelése esetén a GVH Kartell Csoportja [11].

IRODALOMJEGYZÉK

[1] 2003. évi CXXIX. Törvény

[2] 1978. évi IV. törvény

[3] www.gvh.hu

[4] A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény módosításáról szóló 2000. évi CXXXVIII. törvény rendelkezései biztosították a GVH számára azokat a jogosítványokat, amelyek lehetővé teszik a kartellek hatékony felderítését (elsősorban az előzetes értesítés nélküli helyszíni kutatás révén). A törvény rendelkezései 2001. február 1-én léptek hatályba.

[5] Vj-54/2001

[6] Vj-138/2002, Vj-154/2002

[7] Vj-27/2003, Vj-28/2003, Vj-111/2003, Vj-126/2003, Vj-135/2003

[8] Vj-25/2004, Vj-26/2004, Vj-56/2004, Vj-74/2004, Vj-102/2004, Vj-109/2004, Vj-162/2004

[9] Vj-20/2005, Vj-21/2005, Vj-40/2005

[10] Vj-65/2006, Vj-66/2006, Vj-79/2006, Vj-80/2006, Vj-81/2006, Vj-97/2006, Vj-128/2006, Vj-130/2006

[11] GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL Kartell Csoport 1054 Budapest, Alkotmány utca 5. Levélcím: 1245 Budapest 5. Pf. 1036 Fax: 472 8970 Telefon: 472 8871, 472 8872 E-mail: kartell@gvh.hu